

Demokráciavédelem vagy liberális érdekérvényesítés?

A szovjet idők népi demokráciákat oltalmazó politikája után itt van az európai demokráciákat védő intézkedéscsomag

2020. december 17.

Vezetői összefoglaló

Készen van a terv Brüsszelben a tagállamok választási rendszereinek és a választások lebonyolításának osztályozásáról, befolyásolásáról. A szeptemberi, hazánkkal szemben súlyosan elfogult jogállamisági jelentés és a migránsoknak politikai választójogot adni kívánó tervezet után egy héttel ismét a demokratikus részvétel ösztönzésének álcája mögé bújva kíván a Bizottság beleszólni a tagállamok belső ügyeibe. A demokráciavédő brüsszeli politikusok ezúttal a tagállami választásokba szeretnének beavatkozni. Az erről szóló, a magyar népet sértegető Vera Jourová által jegyzett terv december első napjaiban látott napvilágot.

Az Európai Demokráciára vonatkozó cselekvési terv nyilvánosságra hozatalával az Európai Bizottság egy újabb lépést kíván tenni a tagállami hatáskörök csorbítása, a tagállami kompetenciákba történő beavatkozás irányába. Az eddigi ilyen irányú, döntően szakpolitikai területen megvalósuló lépésekkel ellentétben azonban most a Bizottság egy politikailag sokkal érzékenyebb területen, a demokratikus választások lebonyolításához és intézményi kereteihez kapcsolódóan tenné mindezt.

A cselekvési tervből világossá válik, hogy a Bizottság számára a demokrácia csak és kizárólag „liberális demokrácia” lehet, minden, a brüsszelitől eltérő értelmezése a demokráciának, a demokratikus intézmények felépítésének csak helytelen lehet, ezért javítandó! Ezáltal teremt a Bizottság önmaga számára beavatkozási lehetőséget. A tervből egyértelművé válik, hogy a Bizottság akarja eldönteni, mi a demokratikus norma és mi nem.

A cselekvési terv összekapcsolja a demokrácia állapotának javítását, megőrzését a jogállamiság kérdésével. A dokumentum több ponton is a 2020 szeptemberében nyilvánosságra hozott tagállami jogállamisági jelentésekre támaszkodik, az azokban foglalt megállapítások szolgálnak alapjául a Bizottság tervezett lépéseinek.

A „fake news” elleni küzdelem jegyében a Bizottság ellenőrizné, minősítené a politikai hirdetések, azok tartalmát, a neki nem tetszőket akár be is tilthatná. A szólásszabadságra hivatkozva azonban a valós cél éppen a számára kellemetlen, kritikus politikai vélemények elnémítása. A tervezet szerint tehát a Bizottság döntené el, mi a hír és mi nem, mi a hiteles információ és mi nem.

A Bizottság a javaslatban azt is világossá tette, hogy politikai NGO-kat kíván támogatni mind a politikai kampányok finanszírozásának ellenőrzésére, mind a médiapluralizmus biztosítására. Készen áll tehát, hogy politikai NGO-kon keresztül közvetett finanszírozást nyújtson az általa tartalmilag kiegyensúlyozottnak, politikailag azonban „elnyomottnak” tartott liberális médiának. Ez konkrét példája egy adott tagállami választás folyamatába való közvetett beavatkozási szándéknak.

A Bizottság a „kiegyensúlyozott médiamegjelenés” jelszava alatt erőfeszítéseket kíván tenni az általa nem kiegyensúlyozottnak ítélt tagállamok esetében a médiaviszonyok megváltoztatására. Ennek részeként létre kíván hozni egy médiatulajdon-figyelő kezdeményezést és iránymutatásokat kíván kidolgozni a médiatulajdon átláthatóságára vonatkozóan. A Bizottság tehát az uniós polgárok pénzéből támogatni kívánja a neki kedves médiát a médiapluralizmus megerősítésének céljából. Emellett vizsgálnák az egyes médiavállalkozások tulajdoni viszonyait, a nekik nem tetszők ellen akár versenyjogi eljárást is indítanának.

A cselekvési terv szerint az abban foglaltakat legkésőbb a 2024-es európai parlamenti választásokra szeretné érvénybe léptetni a Bizottság. Figyelembe véve azonban a 2021-re felvázolt intenzív jogalkotási tervet, számolni kell azzal, hogy már a 2022-es magyarországi országgyűlési választásokat megelőzően a Bizottság lépéseket fog tenni az általa kívánatosnak tartott demokráciafelfogás és választási gyakorlatok megerősítése érdekében. Utóbbinak a veszélyét az is alátámasztja, hogy a cselekvési tervben az európai demokráciák vonatkozásában megfogalmazott veszélyek nagyon hasonlítanak azokra a kritikákra, amelyeknek az elmúlt időszakban a Bizottság és Vera Jourová Magyarországgal és Lengyelországgal szemben hangot adott.

2020. december elején hozta nyilvánosságra az Európai Bizottság az Európai Demokráciára vonatkozó cselekvési tervről szóló kommunikációt. A Bizottság által felvázolt elképzelések jelentős mértékben befolyásolnák a tagállami politikai kampányokat és demokratikus gyakorlatokat.

A Bizottság helyzetértékelése szerint az utóbbi időkben újra megerősödött az emberek politikai szerepvállalása és nőtt a választásokon való részvétel aránya, de a demokrácia – a világ számos pontjához hasonlóan – az EU-ban és tagállamaiban is kihívásokkal néz szembe: erősödik a szélsőségeség és a polarizáció, valamint az emberek és választott képviselőik között érzékelt távolság. Álláspontja szerint veszélybe került a választások integritása, romlott az újságírók és a civil társadalom működési környezete, valamint hamis és félrevezető információk terjesztésére és a szavazók manipulálására irányuló összehangolt erőfeszítések voltak tapasztalhatók, többek között külföldi szereplők részéről is.

A Bizottság a tagállami választási kampányokba történő beavatkozási szándékot azzal legitimálja, hogy hozzá kíván járulni a szabadságjogok, így például a véleménynyilvánítás szabadságának megőrzéséhez, melyet egyes esetekben megfélemlítésre és manipulációra használnak. A Bizottság a koronavírus járványt is ürügyként használja fel: álláspontja szerint a COVID-19 válság kezelése során hozott kormányzati döntések demokráciára gyakorolt hatása egyes tagállamokban aggodalmat szül.

A Bizottság másik indoka a demokrácia-védelem napirendre vételére, hogy az elmúlt évtizedben a digitális politikai kampányok szerepe jelentősen megnőtt. A digitális platformok használata nemcsak a politikai aktivitás és szerepvállalás növekedéséhez járult hozzá, de egyben sebezhetőséget is teremt a dezinformációval szemben, valamint – véleménye szerint – lehetővé teszi a politikai szereplők ellenőrizetlen forrásokból történő finanszírozásának új módjait.

Az Európai Bizottság három fő pont mentén szeretné befolyásolni a tagállami politikai folyamatokat:

- A szabad és tisztességes választások és az erős demokratikus részvétel előmozdítása,
- a szabad és független média támogatása,
- a dezinformáció elleni küzdelem.

1) A szabad és tisztességes választások és az erős demokratikus részvétel előmozdítása

A javaslat helyzetértékelése szerint a közösségi média a közvélemény manipulálására, a választásokon való részvételtől való eltántorításra és a választási folyamatok integritásának megkérdőjelezésére irányuló kísérletek egyik csatornája. A Bizottság az ezzel kapcsolatos aggályok elosztatása érdekében 2021-ben elő kíván terjeszteni egy jogalkotási javaslatot a támogatott politikai tartalmak átláthatóságáról. Emellett egy, a digitális szolgáltatásokról

szóló jogszabály részeként az online reklámozásra vonatkozó szabályokat is meg kívánja változtatni azzal a céllal, hogy a 2024. májusi európai parlamenti választások előtt kifejezetten erre szolgáló szabályok legyenek érvényben.

Szintén 2021-ben a Bizottság javasolni fogja az európai politikai pártok finanszírozásáról szóló jogszabály felülvizsgálatát. A cél ez esetben is az, hogy az új szabályok a 2024-es EP választások előtt hatályba lépjenek.

A Bizottság olyan webalapú szoftvereszközök kifejlesztését is tervezi, amelyek segítik a civil társadalom munkáját a politikai finanszírozás és a pénzügyi átláthatóság terén, például a politikai pártok által közzétett beszámolóiban előforduló esetleges csalások és szabálytalanságok felderítésében és nyilvánosságra hozatalában. Ebből is látszik, hogy politikai NGO-kon keresztül a Bizottság a tagállami belpolitikai viszonyokba kíván beavatkozni.

A Bizottság ösztönözni kívánja a tagállamok együttműködését a választások tisztességes lebonyolítása terén. Emellett az uniós testület arra is összpontosítani fog, hogy megerősítse a tagállamok és az érintett szabályozó hatóságok közötti együttműködést a választások során biztosított egyenlő bánásmóddal és kiegyensúlyozott médiamegjelenésekkel kapcsolatban, tekintettel arra, hogy a hagyományos médiára és az online platformokra nem ugyanazok a kötelezettségek vonatkoznak.

A Bizottság az online gyűlöletbeszéd elleni küzdelem jegyében 2021-ben javaslatot fog tenni az uniós bűncselekmények listájának kiterjesztéséről a gyűlölet-bűncselekményekre és a gyűlöletbeszédre, többek között az online gyűlöletbeszédre. Folytatni kívánja a Bizottság a jogellenes online gyűlöletbeszéd felszámolására vonatkozó uniós magatartási kódex alapján zajló munkát is. Emellett a Bizottság egy, az e-szavazási gyakorlatokról szóló kézikönyv kidolgozására is ígéretet tett.

2) A médiaszabadság és a médiapluralizmus megerősítése

A Bizottság ezen pont keretében – saját bevallása szerint – a tömegtájékoztatás szabadságát szeretné megóvni, mivel véleménye szerint azt újabban több alkalommal is megsértették, néha éppen az online dezinformáció elleni küzdelem nevében. A Bizottság által hivatkozott statisztikák szerint 2020-ban világszerte nem kevesebb mint 90 ország – köztük néhány az EU-ban és szomszédságában – korlátozta a tömegtájékoztatás szabadságát a Covid19 ürügyén.

A Bizottság lépéseket kíván tenni az újságírók online és fizikai biztonságának javítására, ez egyértelműen támogatható elképzelés. Ugyanakkor az uniós testület a médiapluralizmus megteremtésének égisze alatt növelné a médiaorgánumok tulajdonosaira vagy ellenőrzésére vonatkozó adatszolgáltatást és beleszólna az állami hirdetések elosztásába.

Az európai demokráciáról szóló cselekvési terv mellett a médiával és az audiovizuális ágazattal foglalkozó cselekvési tervet is akként módosítaná a Bizottság, hogy javítsa az ellenzéki média

pénzügyi helyzetét. Tenné mindezt a médiaágazat pénzügyi életképességének javítása címszó alatt.

A médiabeli tulajdonviszonyokkal kapcsolatos információk megértésének és nyilvános hozzáférhetőségének javítása érdekében a Bizottság társfinanszírozni fogja az új médiatulajdon-figyelőt (Media Ownership Monitor). A kísérleti projekt egy médiaorgánumokra vonatkozó releváns információkat tartalmazó, nyilvánosan hozzáférhető adatbázis létrehozására irányul, amelyet a Bizottság végül valamennyi tagállamra ki kíván terjeszteni.

3) Dezinformáció elleni küzdelem

Az Európai Bizottság javítani szeretné a külföldi beavatkozás és befolyásoló műveletek elleni küzdelmet szolgáló uniós eszköztárat, beleértve az elkövetőkre költségeket rozó új eszközöket, valamint az Európai Külügyi Szolgálat stratégiai kommunikációs tevékenységeinek és munkacsoportjainak megerősítését.

A Bizottság támogatja egy új eljárásrend életbe léptetését a dezinformáció elleni küzdelem meglévő együttműködési struktúráinak megerősítése érdekében, mind az EU-ban, mind nemzetközileg. A Bizottság ezen pont keretében is az NGO-kat hívja segítségül, amikor közös módszertant kíván kidolgozni a külföldi beavatkozással kapcsolatos bizonyítékok gyűjtésére.

A Bizottság az uniós adófizetők pénzéből támogatást kíván nyújtani harmadik országokban a nemzeti hatóságok, a független média és a civil társadalom kapacitásépítéséhez a dezinformáció és a külföldi befolyásoló műveletek felderítése és az azokra való reagálás céljából.

Végezetül a Bizottság – a Digitális Média Európai Megfigyelőközpontjával – fokozni kívánja a médiatudatosság különböző szempontokból történő megerősítésére irányuló erőfeszítéseket és támogatni fogja a nemzeti médiatudatossági kampányokat. Áttételesen ez is a tagállami politikai diskurzus befolyásolására alkalmas eszköz lehet.